

La qüestió del "Partito Democratico"

El "*Partito Democratico*" (**PD**) és un projecte de nou partit polític italià al que s'han incorporat els "*Democratici di sinistra*" (**DS**) i la anomenada "*Margherita*" ("*Democrazia e Libertà*" (**DL**) un agrupament de majoria centrista d'inspiració cristiano-social.

Plantegen la constitució d'un partit que els uneixi, fusionant distintes cultures reformistes tradicionals (la cristiano-social, la liberal i la socialista i socialdemòcrata) a la que s'afegirien aportacions més recents, com les reivindicacions femenines i ecologistes, així com una component que vol una implicació més directa de la ciutadania enfront dels excessos del sistema de partits (es planteja en aquest sentit la generalització sistemàtica de les primàries per l'elecció de candidats/es)

Ambdós grups van celebrar els seus congressos de manera paral·lela i quasi simultània, els **DS** a Florència i els **DL** a Roma, per simbolitzar davant l'opinió pública la seva voluntat de disoldre's en el futur **PD**.

El principal inspirador i impulsor del projecte ha estat l'actual President del Consell italià, **Romano Prodi**. De fet, el projecte deriva de l'experiència de la llista "*Uniti nell'Ulivo*", que es presentà a les eleccions europees de 2004 com a llista unitària de quatre components: els "*Democratici di Sinistra*", "*La Margherita*", els "*Socialisti Democratici Italiani*" i els "*Repubblicani Europei*". Les primàries per elegir el candidat per les eleccions nacionals d'abril de 2006 (on fou escollit **Prodi**, amb una àmplia participació), i el fet que els vots a les llistes unitàries en aquestes eleccions superessin la suma dels vots dels distintes partits, van reforçar el projecte.

En efecte, un dels arguments més forts que avalen el projecte del **PD** és la gran fragmentació de partits en la coalició de govern encapçalada per **Prodi** i, en general, en la vida política italiana. Hi ha **13 partits** en la majoria del govern i **8** en l'oposició que encapçala **Berlusconi**.

El projecte de creació del **PD** vol fer front a aquesta situació, avançant vers una mena de "*partito de l'Ulivo*", que agregui almenys una part de la majoria de govern. Es tracta d'un motiu poderós i que compta amb una base de suport en l'opinió pública, encara que les enquestes publicades en els dies previs als dos congressos situaven les intencions de vot al **PD** entre el 23 i el 25 %, mentre que la suma dels sufragis als **DS** i a la "*Margherita*" sobrepassà el 31 % en les legislatives d'abril de 2006.

L'explicació que els líders **DS** i **DL** donen a aquest fet és que fins ara el procés està protagonitzat pels grups dirigents¹ i que més endavant, en un procés constituent i participatiu, l'ambient s'escalfarà i creixeran les intencions de vot.

Es proposen fer nèixer oficialment el nou partit el 2008, després d'una assemblea constituent prevista per octubre de 2007.

El **congrés fundacional** és previst per la **primavera del 2008** (encara que no és descartable que s'anticipi a febrer de 2008) i es preveu que el partit es presenti com a tal en **les eleccions europees de 2009**

Es tracta d'una operació difícil, no exempta de problemes i accidents (de moment una part dels **DS** s'ha plantat i no segueix el projecte) i que, malgrat ser molt específicament

¹ S'ha descrit el procés, en aquest sentit, com una "*fusió freda*", i el president del Senat, **Franco Marini** (**DL**) ha comentat que "*veu un escepticisme generalitzat entre els actors de la construcció del nou partit*".

italiana, té efectes – com estem comprovant aquests dies - més enllà de les fronteres d'Itàlia.

En efecte, un element important de la discussió, junt amb la qüestió del laïcisme (que a prés una gran importància) és quina serà la col·locació europea i internacional del futur partit (en concret si formarà o no part del **PSE** i de la **IS**).

Actualment els **DS** formen part del **PSE** i del seu grup al Parlament europeu (que compta amb un total de 14 diputats i diputades de "L'Ulivo"), mentre que "La Margherita" és membre fundador del **Partit Demòcrata Europeu**, i els seus **9** europarlamentaris estan integrats en el grup liberal (**ALDE**) del **PE** (del que es membre **Ignasi Guardans**, de **CiU**).

Les qüestions en litigi

Per entendre algunes de les qüestions en litigi darrere del projecte, és útil llegir el "[Manifesto per il Partito Democratico](#)"² que **Romano Prodi** encarregà, el 2006, a tretze persones del món cultural i polític (**Rita Borsellino, Liliana Cavani, Donata Gottardi, Roberto Gualtieri, Sergio Mattarella, Ermete Realacci, Virginio Rognoni, Michele Salvati, Pietro Scoppola, Giorgio Tonini, Salvatore Vassallo, Luciano Violante**, així com el socialista **Giorgio Ruffolo**, que renuncià, per discrepàncies amb l'orientació que prenia el grup de treball).

El document, que es féu públic el desembre de 2006, té catorze planes i un resum dels seus punts destacats podria ser el següent:

- Allò que unirà els afiliats/ades del **PD** és l' "*interès nacional*" (el manifest comença amb les paraules: "*Noi, i democratici, amiamo l'Italia*").
- Les paraules clau del nou partit son: **libertat, igualtat, solidaritat, pau i dignitat de la persona**: "*Aquests valors*", diu el Manifest, "*tenen les seves arrels més pregones en el cristianisme, la il·lustració i la seva complexa i soferta relació. S'alimenten tant del pensament polític liberal, com del socialista, com del catòlic democràtic*".
- La col·locació europea i internacional és definida en aquests termes "*Volem (...) contribuir a renovar la política europea, donant vida, amb el PSE i les altres components reformistes, a un nou i ample camp de forces, aue superi la manca d'orientació política en l'escena continental. I volem conèrrer a la construcció en el món d'una nova aliança entre aquells que volen fer de la globalització una oportunitat per a la majoria, i no una ocasió per reforçar el poder i la riquesa d'uns pocs*".
- el mètode de las **primàries** per a l'elecció de candidats/es és irrenunciable.
- El **laïcisme** del futur partit és descrit com la presència en ell de les diverses visions morals i especialment religioses: "*Concebim la laïcitat no com ideologia antireligiosa ni tampoc com el lloc d'una presumpta i il·lusòria neutralitat, sinó com el respecte i la valorització del pluralisme en les orientaciones culturals i les conviccions morals, amb el reconeixement de la plena ciutadania – i en conseqüència de la seva relevància en l'esfera pública, no sols privada – de les religions. Les energies morals que emanen de l'experiència religiosa, quan reconeixen el valor del pluralisme, representen per nosaltres un element vital de la democràcia*".

² <http://www.diario.it/content/documents/dl000148.manifesto.partitodemocratico.pdf>

La qüestió del laïcisme

No és estrany que la qüestió de la laïcitat, i la importància que assumeixin en el futur partit els sectors més centristes i confessionals, hagin esdevingut un motiu de litigi.

Gavino Angius, autor d'una de les dues mocions contràries al projecte del **PD** en el congrés dels **DS**, va dir en la seva intervenció congressual que "*en el manifest fundacional del nou partit, la paraula "esquerra" no apareix enlloc, i en canvi hi ha una referència al cristianisme des del segon paràgraf*".

En efecte, les referències a les arrels cristianes d'Europa, que foren obviades en el projecte de Constitució europea, malgrat la insistència del Vaticà i dels sectors polítics confessionals) figuren entre els trets definidors del futur partit italià.

El teló de fons en el que cal situar aquesta qüestió és el que s'ha denominat una "*ofensiva ratzingeriana contra el relativisme*" que, com ha escrit **Toni Comín**, "*es dirigeix a la línia de flotació d'una modernitat que ha construït la raó (la ciència) i la llibertat (la ètica) des de l'autonomia respecte a el cristianisme*"³.

En la mesura que, com escriu **Comín**, "*el dard moralitzant del Papa sembla dirigir-se contra una cultura que ha trencat amb la visió tradicional de la família i defensa el matrimoni homosexual, ja no refusa el divorci, obre amb cautela el debat sobre la eutanàsia o no vol prohibir, sense més, la investigació científica amb cèl·lules mare*", aquesta discussió sobre les posicions del futur **PD**, que es produeix en un context d'enduriment ofensiu dels sectors catòlics més conservadors⁴, té una importància evident, també per a nosaltres.

En els sectors **DS** que en el seu congrés es mostraren crítics o obertament contraris al projecte de constitució del **PD** (i a la seva eventual "*irradiació europea*") es tem la influència futura que els sectors popular, democristià i "*Teo-dem*" de la "*Margherita*" (**Franco Marini**, president del Senat, **Pierluigi Castagnetti**, vicepresident de la Cambra de diputats, **Rosi Bindi**, **Paola Binetti**, ex presidenta del Comitè "*Scienza e Vita*", tots ells pròxims a **Rutelli**), puguin arribar a tenir en relació a les orientacions polítiques del futur partit⁵.

D'altra banda, com és lògic, aquests sectors democristians de la "*Margherita*" són, també, junt amb **Rutelli**, **els més radicalment hostils a un ingrés del futur PD italià en el PSE**.

³ Toni Comín, [Debates religiosos en Italia](#), revista *El Ciervo*, 27.02.07.

⁴ El seu tò pot calibrar-se en les declaracions, simultànies als congressos dels **DS i DL**, de monsenyor **Angelo Amato**, que fou el principal col·laborador de l'aleshores cardenal **Ratzinger** en el Sant Ofici, a partir del 2003, i és ara el número dos de la Congregació per la doctrina de la fe. Segons **Amato**, "*ultra l' "abominable terrorisme dels suïcides" existeix també un "terrorisme de rostre humà", que inclou l' "avortament, la eutanàsia, la píldora avortiva Ru 486, els laboratoris on es manipulen embrions i els Parlaments que aproven lleis contràries a l'ésser humà. Tot parangonat a les sectes satàniques que practiquen un "culte sacríleg del mal" ("Corriere della Sera" [Vaticano: terrorista chi propaganda l'aborto, 24-04-07](#))*.

⁵ El procés d'el·laboració i l'agra discussió parlamentària i mediàtica, a partir del febrer de 2007, del projecte de llei sobre els anomenats "**Dico**" ("*Diritti e doveri delle persone stabilmente conviventi*") ha estat un anticip. No és anecdòtic recordar, en el mateix sentit, que **Rutelli** (que passà del partit radical a l'ecologista, per anar després a la "*Margherita*"), es casà pel civil el 1982, i confirmà de nou el matrimoni per l'Església, quinze anys després, en una pública cerimònia celebrada pel cardenal **Achille Silvestrini**.

La col·locació europea i internacional del futur PD i la seva definitiva identitat ha esdevingut també un important element de litigi. Sobretot perquè hi ha posicions contraposades pel que fa el PSE.

Itàlia és el país europeu on es parla més del **PSE**. Les seves sigles, el nom dels seus dirigents i, més en general la qüestió de la identitat socialista, apareixen constantment en el debat polític i en els mitjans de comunicació. De fet, i des de fa temps, l'identitat del futur **PD** es discuteix públicament no sobre qüestions de programes concrets sino – com en una espècie de subrogat identitari – sobre la seva futura adscripció europea.

Fent de necessitat virtut, aquesta és una dada positiva. No sols perquè constitueix un element d'impuls per debatre sobre les perspectives estratègiques d'agregació i d'innovació dels socialistes, socialdemòcrates i progressistes a Europa, per fer un veritable subjecte polític europeu sinó pel fet mateix que el debat italià traspassa les fronteres.

La "derivada francesa"

A penes acabats els congressos dels **DS** i de la "*Margherita*" tingué lloc, en efecte, la primera volta de les eleccions presidencials franceses.

Aquesta coincidència té importància, des del meu punt de vista, perquè és probablement la primera vegada en la que dos processos polítics nacionals a Europa s'entremesclen afectant de manera substancial i rellevant els respectius sistemes de partits i les seves possibles evolucions futures. Amb totes minúscules i cometes que calguin, no dubto en qualificar aquest fet d' "*històric*", de tant ple com és d'oportunitats i riscos per la nostra política europea i nacional.

Com és sabut, a França **Nicolas Sarkozy** obtingué el 31,17 %, **Ségolène Royal** el 25,87 % i **François Bayrou** el 18,57%.

Bayrou, candidat de la "*Union de la Démocratie Française*" (**UDF**) ha fet valdre els seus resultats en una compareixença pública en la que es mostrà més crític amb **Sarkozy** que amb la candidata socialista, sense demanar el vot per cap dels dos ⁶.

Va dir que el seu resultat no era el fruit d' un "vot circumstancial" sinó que "*creava una nova força*". I recordà que "*amb Romano Prodi i Francersco Rutelli vam fundar el Partit Demòcrata Europeu i tenim una idea clara del camí a seguir*".

A continuació anuncià la creació a França d' "*un nou partit polític, el 'Parti Démocrate'*" que serà "*un partit central, no centrista, que anirà lluny cap el centre-esquerra i també cap el centre-dreta*" ⁷.

Aquest partit estarà present en les futures eleccions, començant per les legislatives del 10 i el 17 de juny, amb candidatures a les 577 circumscripcions franceses.

A Itàlia, comentant el resultat de la primera volta francesa, **Massimo D'Alema** parlà d' un "*resultat extraordinari dels socialistes francesos, millor que amb Mitterrand*". **Fassino** envià un missatge de felicitacions a **Ségolène Royal** en el que deia: "*Estamos tots amb tu per aquest magnífic resultat i et donem suport amb passió i confiança per a la segona volta*".

Pel contrari, **Rutelli** es felicità pel "*gran triomf de Bayrou*". Aquest havia enviat un missatge en vídeo al congrés de la "*Margherita*" agraint el seu suport a la seva campanya.

⁶ El diari conservador "*Le Figaro*" assenyala en un editorial que per **Bayrou** "*donar suport a Ségolène Royal ... seria córrer el risc d'una victòria de l'esquerra que arruïnaria el seu projecte de construir un Partit Demòcrata sobre les runes del PS*".

⁷ El seu antic aliat i ex-primer ministre, **Jean-Pierre Raffarin**, va comentar que "*el PD serà el sisè partit en el que participa Bayrou*".

Rutelli comentà que els resultats francesos demostraven "que els socialistes no son en absolut suficients i que en el Parlamento europeu acaben sempre fent acords amb els conservadors". La seva conclusió fou que "a Itàlia portem un aventatge de 12 anys".

Els sectors dels **DS** apuntaren a aquestes contradiccions del **PD** en gestació. **Pasqualina Napoletano**, vicepresidenta del Grup del **PSE** en el Parlament europeu demanà "als dirigents de la 'Margherita' i al president **Prodi** gestos e iniciatives de suport a la candidata socialista". I **Valdo Spini**, un ex-vicesecretari general del vell **PSI** i diputat de "l'Unione" es dirigí a **Prodi** i a **Rutelli** per a que "demanin al seu colega de partit **François Bayrou**" que sollicit el vot per a la candidata socialista".

Si el **PD** italiano existís ja, aquesta dislocació hauria tingut encara més importància.

La qüestió del Parlament europeu

Més enllà de les discordàncies, resta la crua realitat que, després de les eleccions europees del 2009, els candidats i candidates de la aleshores previsiblement constituït **PD** italià hauran de definir a quin grup parlamentari s'adscriuen en el Parlament europeu.

En la legislatura actual (amb **77** escons italians sobre un total de **782**) hi ha 14 membres italians en el **PSE**⁸ y **12** a l' **ALDE**⁹. A ells cal afegir-ne 7 que son al **GUE**¹⁰.

Si es mantingués un pes similar (o un eventual increment) del centre-iesauerra italià en el pròxim Parlament europeu, la seva adscripció al **PSE**, a l' **ALDE** o a un eventual nou grup minoritari no seria una qüestió de poca importància.

Els missatges de **Poul Rasmussen** y **Martin Schulz**, en nom del **PSE** i del seu grup en el Parlament europeu, han consistit a afirmar que el lloc "*natural*" del futur **PD**, era la família socialista i socialdemòcrata. Ja en el darre congrés del **PSE** a Oporto (desembre de 2006) s'aprovà una modificació estatutària per facilitar les coses al futur partit italià.

Però **Rutelli** ha dicho en repetides ocasions que el futur **PD** pot treballar "*amb*" el **PSE**, però no "*en*" el **PSE**. I a la sortida del congrés dels **DS**, **Gavino Angius**, que abandona el seu partit a causa d'aquest assumpte, declarà taxatiu que " *el PD no estarà mai en el PSE. Ho diu Rutelli i Fassino ha renunciat a la batalla*".

Las posicions de **Prodi** (que ha tornat a parlar de la creació d'un "*Ulivo*" mundial i de la unitat de "*tots els reformistes*" en el Parlament europeu) així com les de **Rutelli** (que insisteix que cal crear un "*partí demòcrata europeu*" entorn del grup que encapçala amb **Bayrou**) son degudes a que creuen que a Europa la inèrcia cap a la dreta i la pròpia força de les coses acabarà aconduint a una confluència "*natural*" del **PSE** cap els "*demòcrates europeus*", en una "*terra del mig*", una "*casa comú dels reformistes*", centrista i d'amples contorns.

Es comprensible, en aquest sentit, que un sector dels **DS** hagi dit que no vol participar en aquest projecte. Volen impulsar un moviment que anomenen "*Sinistra Democratica per il Socialismo europeo*" per formar un partit que aplegui a "tots aquells i aquelles que creuen en els valors i la força de l'esquerra i del socialisme europeu". Ho han fet sense dramatisme i amb la voluntat d'un possible retrobament futur amb els seus companys i companyes dels **DS**.

⁸ 9 **DS**, 3 ex-**DS**, 1 "*Italia dei Valori*" y 1 **SDI**.

⁹ 8 "*Margherita*", 2 lista Bonino, 1 "*Movimento repubblicani europei*" y 1 "*Uniti nell'Ulivo*".

¹⁰ 5 "*Rifondazione*" y 2 "*Comunisti italiani*".

De moment, doncs, un procés per agrupar forces, les ha dividit. El nou moviment compta amb parlamentaris suficients per fer grup propi a la Cambra de Diputats i probablement al Senat.

Les "qüestions socialistes"

En la relació introductiva de **Piero Fassino** en el congrés dels DS es dirigiren missatges relatius al socialisme (esmentat en 31 ocasions), almenys en quatre direccions:

1) S'adreçà als sectors contraris o crítics amb el projecte de PD, dient la millor manera d'impulsar els valors del socialisme hauria de consistir justament en participar activament en la constitució del **PD**;

2) Es dirigí als dirigents del **PSE** i de la **IS** presents en el congrés (**Rasmussen, Schulz, Papandreu, Kurt Beck**, etc.), para afirmar la seva voluntat de mantenir-se en la família socialista europea e internacional;

3) Es dirigí també als socialistes italians ("*Socialisti Democratici Italiani*", **SDI**) provinents del tronc del **PSI** i liderats per **Enrico Boselli**, que reunits en congrés el 14 d'abril, es manifestaren molt crítics amb el projecte del **PD**¹¹ i acordaren la formació d'una **Constituent socialista** per reagrupar la diàspora creada per la crisi del vel partit en la etapa final del lideratge de **Craxi**.

4) I finalment **Fassino** tingué d'adreçar-se, en un exercici més ardu, als seus aliats de la "*Margherita*" per recordar-los que "*en aquest moment més de la meitat dels 185 partits de la IS són forces d'inspiració cultural distinta de la socialista*". Esmentà com exemples el **Partit del Congrés** indi, i el **PT** brasiler.

Tres comentaris finals

1. Pel govern **Prodi**, la perspectiva de constitució del **PD** té aspectes positius (és una vella aspiració personal, i en principi es pot suposar que les disputes entre **DS** y **DL** disminuiran en quantitat i intensitat, donant així una major estabilitat a la majoria i al govern). Però no pot descartar-se que els adversaris a la constitució del futur **PD** (que poden trobar-se en els camps més insospitats) pensin que la millor manera de fer avortar el projecte sigui fer caure el govern, que disposa d'una majoria fragilíssima, com més aviat millor.

2. Hi ha sempre aspectes positius en la idea d'agrupar forces. A més, el procés obert cap a la creació del **PD** invita i pot suscitar altres convergències, a l'esquerra i al centre-dreta. Per a la democràcia italiana, que ha evolucionat cap al bipolarisme però al preu d'una fragmentació partidista enorme, això pot arribar a ser una cosa positiva. Si les confluències es produeixen, poden ser una bona resposta als perills de derives populistes o al risc d'un eventual retorn de la dreta al govern.

Però les incerteses són considerables i quines lògiques prevaldran al final segueix constituint una qüestió totalment oberta. En principi, l'avantatge del plantejament constituïu

¹¹ En el congrés **SDI**, **Boselli** proposà "*reagrupar la diàspora socialista*" però refusà l' adhesió al **PD**, un partit que definí com "*apartant-se de les experiències socialdemòcrates europees*" i "*fonamentat en un compromís amb el Vaticà*" via la "*Margherita*", a la que va descriure com "*un partit confessional*".

del **PD** és que està acotat en el calendari i que el resultat és verificable: com a màxim en l'horitzó de juny de 2009 sabrem amb precisió què ha passat i quin és el fruit del procés.

3. Resta una darrera qüestió, la més de fons. En totes aquestes discussions, de què es tracta: de parlar dels polítics, dels partits i de les institucions, o de parlar del ciutadà i de la ciutadana concrets i dels seus problemes?

El risc més evident, en tot aquest afer del "*Partito Democratico*", és que la discussió sobre els **contenidors** (el propi partit, la seva composició, la seva ubicació europea, els seus líders, les seves tensions internes, etc.) agafi una preminència tal sobre la discussió dels **continguts** (els seus objectius, el seu programa, les seves anàlisis concretes dels problemes de la gent i de les solucions a perseguir, etc.) que acabi fatigant totalment l'opinió pública i afavorint els plantejaments populistes.

Aquest perill és més evident si afegim que una de les principals qüestions de l'actualitat política italiana és una enèsima discussió sobre la llei electoral (amb la perspectiva inclosa d'un referèndum, i amb una discussió molt agra entre partits "grans" i partits "petits").

A Catalunya hem tingut una mostra d'aquestes experiències amb la perllongada discussió de l'Estatut. Però la situació d'Itàlia, en aquest sentit, és extrema: una "autorreferencialitat" dels partits i una batalla d'egos entre els líders que (és el menys que es pot dir) no haurien de ser un motiu d'inspiració per a nosaltres.

Raimon Obiols

29/04/2007